

Kyrkobladet

2/2024 - SOMMAR

Svenska kyrkan
SUNNERSBERGS FÖRSAMLING

Felix har drömjobbet

Om hållbarhet och klimatet

■ Hör vi skapelsens röst? - sid 7

■ Solveig besökte Tumaini - sid 12

■ Annelie gräver i Skallunda - sid 14

Kyrkobladet

Gamla Läckövägen 43
531 55 LIDKÖPING
Kyrkans gård-Lockörn,
0510-48 40 80

Periodisk tidskrift utgiven
av Sunnersbergs församling.
Kyrkobladet delas ut av ideel-
la medarbetare till alla hushåll
fyra gånger om året.

Ansvarig utgivare:
Kyrkoherde Monica
Göransson

Sammanställning/layout:
Kommunikatör Kerstin
Larsson. Material skickas till:
kerstin.m.larsson
@svenskakyrkan.se

Omslag:
Felix Larsson, vaktmästare i
Rackeby och Strö.
Foto: Kerstin Larsson

Tryck:
Skaraborgs offset, Skövde
Upplaga 4 400 ex.

Nästa nummer (3-2024)
beräknas delas ut vecka 36
Manusstopp 5 augusti

Ta vara på skapelsen och njut av den!

**Du och jag har fått en fantastisk gåva av Gud. När vi lyfter
vår blick och ser oss omkring kan vi slås av hur storslagen
skapelsen är.**

Varje vår kommer livet tillbaka och under sommarens tid slår
skapelsen ut i sin fulla prakt. Så tacksamt att du och jag bara får
ta emot detta och njuta av
allt som sjuder av liv runt
omkring oss.

I detta nummer av Kyr-
kobladet står det en hel del
om vårt ansvar att ta hand
om skapelsen. Den Earth
Hour-dag som ordnades i
församlingen vill påminna
oss om att vi är en del av
Guds skapelse och att vi har ett ansvar för att ta klimatfrågan på
största allvar. Den vill även ge oss hopp och få oss att se möjlig-
heter. Vi måste börja agera nu, vi får inte vänta!

En del i detta är att det har tagits fram en lokalförsörjnings-
plan som ska ligga till grund för hur vi bäst kan ta hand om
församlingens lokaler och använda dem
till glädje för många och på ett energi-
effektivt sätt.

Att vi har fått ta del av Guds ska-
pelse under flera årtusenden blir även
tydligt då vi kan läsa om de arkeologis-
ka fynd och de gamla samlingspunkter
som finns i vår församling. Skalunda
och Sunnerby är två platser som vittnar
om en lång tradition av mänskligt liv i
vårt område.

Nu önskar jag dig en fin sommar där du kan få njuta av Guds
skapelse och få vara med och vårda den på det sätt som du har
möjlighet att göra.

Monica Göransson

Monica Göransson,
kyrkoherde

I höst blir Ulrika Fritzon biskop i Skara stift

Ulrika Fritzon
valdes till ny
biskop för Skara
stift den 20
mars. Hon tas
emot i Skara
domkyrka 28
september.
Foto: Josefin
Roos/Skara stift

**Genom valet av Ulrika Fritzon till bi-
skop blir hon den första kvinnan på pos-
ten och Skara stifts 84:e biskop i stiftets
tusenåriga historia.**

**– Det känns överväldigande och fan-
tastiskt. Jag tycker ju så mycket om Ska-
ra stift, säger hon.**

Första valomgången i biskopsvalet i Skara
stift genomfördes 20 mars och resultatet
visade att de röstberättigade valt Ulrika
Fritzon med 50,44 % stöd.

Inför biskopsval planeras två valomgång-
ar, då det är ovanligt att någon kandidat får
mer än de 50 procent av rösterna som krävs
för att valet ska avgöras i den första. Men
här var resultatet klart vid det första tillfället
vilket aldrig hänt tidigare i Skara stift.

– Jag känner mig hedrad över att få ta
över efter biskop Åke som gjort ett fantas-
tiskt avtryck som biskop i Skara stift. Jag ska
göra mitt allra bästa i det som ligger framför
mig, som ny biskop i Skara stift, säger Ulrika.

Hon har under fyra år haft tjänsten som
stiftsteolog inom stiftsorganisationen. Där

har hon bl a arbetat med teologisk fördjup-
ning och fortbildning för anställda i stiftet.

Ulrika Fritzon vigs till biskop 22 sep-
tember i Uppsala domkyrka av ärkebiskop
Martin Modéus och tas emot som biskop 28
september i Skara domkyrka.

– För mig var det självklart att rösta på
Ulrika Fritzon. Hon var rak och tydlig i sina
svar och jag uppskattade särskilt att hon höll
fram allas lika värde, säger Inger Leckström,
en av dem från Sunnersbergs församling som
röstade i biskopsvalet. ■

Ulrika Fritzon är 56 år gammal och bosatt i
Malmö och Skara. Hon prästvigdes 1996 för
Lunds stift och har bl a arbetat som komminister
i Malmö, varit ambulerande präst i Afrika och
församlingsherde i Lunds Allhelgonaförsamling.
2017 disputerade hon i religionsfilosofi med
skuld och försoning som fördjupning och har
fortsatt att forska om försoningsprocessen
mellan Svenska kyrkan och det samiska folket.
Dessutom arbetar hon praktiskt med försoning
inom kriminalvårdens verksamhet och har skrivit
boken "Försoningens väg" (Verbum förlag).

En dag kring Earth hour och en hållbar planet

Earth Hour startade år 2007 i Sydney och varje år engagerar Earth Hour nästan en miljard människor globalt, men också en stor mängd städer och företag. Syftet är att genom att släcka under en timme skicka en signal till alla beslutsfattare att börja agera kraftfullt för en hållbar planet.

Sunnersbergs församling ordnade 23 mars en Earth Hour-dag för alla åldrar. Syftet var att lyfta klimatengagemanget, klimatkunskapen - men också klimathoppet.

Efter ett föredrag av Annika Spalde gav sig en grupp vandrade iväg för att senare ansluta till aktiviteterna på eftermiddagen och kvällen. På eftermiddagen var det fika, soppa, loppis, föredrag, gudstjänst och det hela avslutades med en Earth hour-timme i Sunnersbergs kyrka med dikt, sång och musik.

– Vi gjorde den här dagen för att inspirera varandra till att ta klimatfrågan på största allvar och för att agera för att värna vår skapelse, säger Ingrid Åberg, diakon i församlingen och klimatambassadör i stiftet.

Intensiv klimatanpassning

Dagen var ett samarbete mellan församlingens miljögrupp och internationella grupp. Act Svenska kyrkan, som är kyrkans internationella arbete, talar om klimatfrågan som en rättvisefråga. Hela ekosystem riskerar att kollapsa och redan idag leder följderna till konflikter och att människor tvingas på flykt.

– De människor som bidrar minst till klimatförändringarna är oftast de som drabbas mest, säger Ingrid Åberg.

Stora delar av mänskligheten har redan tvingats påbörja en intensiv klimatanpassning då klimatförändringarna breder ut sig och lämnar delar av jorden obeboelig.

Dagen inbringade över 3 000 kronor till Act Svenska kyrkans fasteaktion som avslutades samma helg. ■

"Jag tycker att jorden är det bästa Gud har skapat. Vi kan lyssna på Gud för att lära oss ta hand om jorden"

SIGRID, STORMINIÖR-GRUPPEN

Ungdomsgruppen "Torsdax" ställde ut tovade tavlor med motiv från naturen och skapelsen.

Ett gäng vandrade från Kyrkans gård-Lockörn till Kyrkskolan under ledning av Johan Andin

I Kyrkskolan serverades fika och soppa

Loppisen för Act Svenska kyrkan i Kyrkskolan skötte av några ungdomar i församlingen.

Annelie Anderberg från Bilda pratade om vårt ansvar att bruka och bevara skapelsen.

Miljö och tro hör ihop

Annelie Anderberg medverkade på Earth hour-dagen i mars. Hon arbetar på studieförbundet Bilda med fokus på hållbarhetsfrågor.

– Miljöfrågorna har länge varit viktiga för mig, men det tog ett tag innan jag kopplade ihop det med min tro, säger hon.

Sveriges kristna råd har tagit initiativ till "Grön kyrka", ett nätverk av församlingar som vill vara med i omställningen till ett mer hållbart sätt att leva. Grunden är det unika ansvar för skapelsen vi har, där vi får vara Guds medarbetare, förvaltare och medskapare.

– När vi ser att skapelsen missbrukas, exploateras och förstörs kan inte kyrkan vara passiv. Vi behöver gå med och gå före i omställningen till en hållbar värld där vi värnar skapelsen och därigenom också våra medmänniskor, säger Annelie.

Ett enkelt sätt kan vara att låna saker av varandra eller dela dem istället för att köpa.

Hon tycker det är märkligt att vårt välmående mäts i BNP, i pengar. Ekonomisk tillväxt sker många gånger på andra arters och livsmiljöers bekostnad.

– För hur mäter vi hur ekosystemen mår? Och ändå är vi ju så beroende av dem. Jesus lovar oss inte framgång, men säger: "min frid ger jag er". Ordet shalom kan betyda både fred och frid, men också harmoni, omsorg, vila och rättvisa, säger Annelie.

– Tillsammans kan vi skapa hopp om att en annan värld är möjlig. ■

Ambitiösa mål i kyrkans färdplan för klimatet

Klimatförändringarna är en av de största utmaningar som mänskligheten stått inför. Sedan drygt tre år har Svenska kyrkan en gemensam färdplan för klimatet som är indelad i tre etapper.

– Vi måste agera för att inte lämna en springnota till kommande generationer, framhåller ärkebiskop Martin Modéus.

Svenska kyrkan har ambitionen att vara klimatneutral till år 2030 vilket innebär att alla verksamheter behöver intensifiera arbetet med sin omställning. Färdplanen omfattar i princip alla verksamheter och alla behöver bidra utifrån sina förutsättningar.

Användandet av flyg ska ha minskat med minst 50 % (i kilometer), under etappen, vilket har särskild betydelse för den internationella verksamheten, medan mål som rör

bilresor särskilt rör församlingar och stift.

Målen för energieffektiviseringen är högt ställda i den typ av byggnader som Svenska kyrkan har. Bland annat ska de totala klimatpåverkande utsläppen från energianvändning ha halverats under etappen.

Målen för andra etappen berör bl a följande områden: energianvändning och byggnader, resor och transporter, markanläggningar och maskiner, konsumtion och investeringar samt förvaltning av skog och mark.

Det mest aktuella arbetet i Sunnersbergs församling just nu är den lokalförsörjningsplan som nyligen blev färdig. Kyrkor och andra byggnader står för en stor del av energianvändningen.

– Lokalförsörjningsplanen blir ett viktigt redskap för att nå målen i färdplanen, säger kyrkoherde Monica Göransson. ■

Prova Sara Rolands jättegod "Earth hour-grönsakssoppa" (4-5 portioner)

Ingredienser:

4 potatisar
3 morötter
2 gula lökar
1 palsternacka
en bit vitkål
3 tomater
½ zucchini
3 vitlöksklyftor
2 msk riven ingefära
1 dl grädde
1/2 dl creme fraiche
1 liter vatten

Smaksättning:

ca 3 msk tomatpuré
hackad färsk chili
torkad chili
sambal oelek
gurkmeja
paprika
curry
salt
peppar
veganfond
rapsoja

En vegetarisk, laktosfri och glutenfri soppa. Servera gärna med färsk timjan och turkisk yougurt.

Skala och skiva grönsakerna. Lägg tomater, vitlöksklyftor, en gul lök och en morot tillsammans med squash i en ugnsfast form. Ringla rikligt med olja över. Salta. Grädda i ugnen på ca 175 grader tills grönsakerna mjuknat.

Under tiden: fräs finhackad gul lök och vitkål i olja i en kastrull. Krydda rikligt när det fått färg och blivit mjukt. Tillsätt tomatpuré, vatten och

därefter resten av grönsakerna. När grönsakerna i ugnen är mjuka, häll över dem i soppan.

Låt puttra på låg värme ganska länge. När alla grönsaker är mjuka, stäng av plattan och mixa allt med stavmixer. Sätt tillbaka på plattan och häll i grädde och creme fraiche. Låt koka upp.

Smaka av och tillsätt vatten om den är för tjock. Ta mer grädde om den är lite för skarp.

Klimatkrisen kan få oss att byta riktning

Diakonen, aktivisten och författaren Annika Spalde medverkade på Earth hour-dagen 23 mars. Hon började med uppmaningen i höstas från påve Franciskus som manar världens politiska och ekonomiska ledare att på allvar engagera sig för att klara klimatkrisen.

– Han manar också oss alla att ändra livsstil och vanor för att minska klimatutsläpp och avfall, även i det lilla, säger Annika Spalde.

I kyrkan använder vi ibland ordet omvändelse när det gäller den egna relationen till Gud.

– Men här handlar det om en ekologisk omvändelse, att hela samhället behöver vända om. Vi behöver se naturen som en helig plats och en helig gåva från Skaparen, menar Annika.

Hon menar att vi inte lyssnar till "skapelens röst".

– Jag tror att alla i grunden har en kärlek till naturen och allt skapat, men när vi lever på det "snabba" sätt vi gör, ger vi inte den rösten så mycket utrymme. Vi behöver hitta kärleken till allt skapat och låta den komma till uttryck, säger hon.

För tre år sedan ledde hon den över tre månader långa vandringen, Pilgrim's Walk for Future, från Vadstena till klimattoppmötet i Glasgow.

– Naturen talar ju inte med mänskliga ord men där nånstans upplevde jag så tydligt att jag är en del av skapelsen och beroende av till exempel luft och vatten. Vi har som mänsklighet tagit över väldigt mycket på jorden, vi har makten i våra händer, men utlämnade åt naturen kan vi också uppleva oss små.

Under vandringen upptäckte Annika också hur fysiska behov som värme och mat kom-

mer nära, sådant vi annars tar så för givet.

Beroendet gäller också andra människor.

– När vi vandrar kommer vi fram till en ny plats varje kväll där någon eller några ordnat med sängplats och mat. Sådan omtanke föder tacksamhet.

Ny syn på livet

Att vi behöver känna hopp i klimatkrisen är klart, men Annika tvekar ändå lite inför ordet.

– Sådant som oroar, gör ont och kostar på är jobbigt, men ibland undrar jag om vi verkligen fattat vad som sker med klimatet. Vi måste ju känna hopp för att inte ge upp, men jag ser en risk i att vi hoppar över steg på vägen. Kanske måste vi igenom stegen sorg, ilska och frustration först?

Annika menar att det jobbiga kan leda till en ny syn på livet, vilket i sin tur gör att vi vänder om och går åt ett annat håll.

– Och kanske är det där som hoppet kan växa, tänker hon.

Det är ett hopp som också kan omsättas i motstånd och här är vi beroende av varandra.

– Vi behöver ställa oss i vägen för det som förstör och den kampen måste vi föra vi tillsammans. ■

Annika tipsar om **"Take the jump"** som är ett engelskt gräsrotsprojekt som har satt upp sex åtgärder som skulle minska världens klimatutsläpp radikalt om vi i världens rikaste länder antar dem:

- 1 Ät i huvudsak vegetariskt
- 2 Köp inte mer än tre nya klädesplagg per år.
- 3 Behåll elektronik i minst sju år.
- 4 Flyg inte mer än en kort resa var tredje år och en lång vart åttonde år.
- 5 Äg inte ett motorfordon om du inte behöver. Alternativt, behåll det så länge som möjligt.
- 6 Gör minst ett miljösamt val: t ex miljövänliga fonder eller en grön elleverantör.

”Jag har länge velat jobba på kyrkogården”

Drömjobbet. Ja, så kan man nog beskriva Felix Larssons uppgifter som vikarie-
vaktmästare i Strö och Rackeby.

– Jag har länge velat arbeta som kyrkvaktmästare och bara väntat på att det skulle dyka upp en tjänst, säger han.

Felix är uppväxt på en gård i Järna i Rackeby och älskar trädgårdar, träd, perenner. Ja, egentligen allt som växer och lever.

– Jag kan till och med tycka att ogräs är fascinerande, säger han och skrattar.

Han odlar ett särskilt intresse för lönnar, både europeiska och japanska, och har hämtat hem fröer som han förgror hemma.

I väntan på kyrkogårdsjobbet har han försörjt sig som simlärare och socialpedagog.

– En socialpedagog är som ett smörjmedel för att skolarbetet ska fungera så bra som möjligt, särskilt för de elever som behöver lite extra stöd.

Han har arbetat på kyrkogårdarna i två månader men har redan idéer han skulle vilja förverkliga. Klippa gräs är förstås en del av jobbet, men den kreativa processen är det han brinner för.

– Kyrkogården är en vacker plats och jag skulle önska att fler kom och stannade

I uppgiften som vaktmästare vid gudstjänster ingår både att sköta ljud och ordna med kyrkfika.

till och jag skulle vilja göra upplevelsen där ännu större, säger han entusiastiskt.

Framför sig ser han bänkar att sitta på och en plats där man kan breda ut en filt och ställa fram en fikakorg. Där ska man kunna njuta en stund bland stockrosor och perenner. Lite mer liv och rörelse på kyrkogården tror han inte stör någon.

– Döden är ju en del av livet och inte tror jag de som vilar här har något emot barn som leker och skrattar, säger han. ■

Felix Larsson

Ålder: 24 år

Intressen: natur, träd, växter, vandring och klättring, skriva musik och spela gitarr.

Favoritplatser: Vallebygden, Halle- och Hunneberg, Norge och Andorra i Spanien.

Lyssnar gärna på: 60- och 70-talsmusik

Viktigast: musik, vänner, natur och kärlek.

Gräsklipparen ersatte lien på kyrkogården

Innan kristendomen kom till Sverige begravde man sina döda på gravfält i anslutning till byn. När de första kyrkorna uppfördes på 1000-talet började man istället begrava nära kyrkan och så småningom växte inhägnade kyrkogårdar fram.

Svenska kyrkogårdar skiljer sig en hel del från kyrkogårdar i andra länder, och har inte alltid varit så välskötta som idag.

Från medeltiden och långt framåt var marken på kyrkogården gräsbevuxen och klockaren som skötte om kyrkan kunde använda höet till sin boskap eller låta den beta där. Träd var ovanligt eftersom rötterna försvårade grävningen av gravar.

Snart blev det viktigt att den helgade marken var tydligt avskild från den oinvidga genom någon form av inhägnad. Först en timrad konstruktion och senare stenmurar.

I samband med reformationen började kyrkor och kyrkogårdar förfalla och först i slutet av 1700-talet påbörjades en ordentlig uppbyggnad. Nya begravningsplatser började nu anläggas efter vissa ideal och planer.

Tar tid att skapa en äng

Under de senaste decennierna har en mer parkliknande karaktär växt fram. Den engelska 1800-talsuppfinningen gräsklipparen fick konsekvenser för utseendet på våra kyrkogårdar. Ojämna gräsytor planades ut och anpassades efter nya arbetsredskap.

Här intill syns några av församlingens kyrkogårdar för sådär hundra år sedan då gräs och blommor växte vilt. Först på sensommaren slogs växtligheten med lie.

Vid de flesta av församlingens kyrkor görs idag försök med att spara ängsmark för pollinatörer som gynnar den biologiska mångfalden. Det kan uppfattas som lite skräpigt till en början, men det tar lite tid att skapa en blommande äng. ■

En del av Sunnersbergs kyrkas kyrkogård år 1911.

En ängsliknande miljö omger S:ta Marie kapell 1928. Fotot är handkolererat.

Frodig kyrkogård kring Gösslunda kyrka år 1928.

Hållbarhetstänk i lokalförsörjningsplanen

Energianvändningen i kyrkans byggnader medför en betydande klimatpåverkan och därför ska varje församling ta fram en lokalförsörjningsplan. Den ska vara ett redskap för att planera och genomföra verksamheten i lokaler som är ändamålsenliga och långsiktigt hållbara.

– Församlingen har goda möjligheter att uppfylla ställda mål i planen, menar Johan Larsson, vikarierande fastighetschef.

I församlingens utkast till lokalförsörjningsplan sägs att församlingen behöver arbeta systematiskt och innovativt med att både minska och effektivisera energianvändningen. Under 2023 uppgick energianvändningen i församlingens byggnader till 290 000 kilowattimmar (kWh).

För perioden 2024-2027 finns etappmål och några av dessa knyter an till församlingens byggnader och dess energianvändning (se rutan nedan).

- Den totala köpta energimängden per kvadratmeter för uppvärmning och el i byggnader ska genom effektivisering ha minskat med minst 5% per år under etappen.
- De totala klimatpåverkande utsläppen från energianvändning ska ha halverats under etappen.
- Fossil eldningsolja för uppvärmning ska vara helt utfasad.
- Församlingen ska ha gjort aktiva val av förnybar el.

– En hel del har redan gjorts. Alla kyrkor har sedan länge uppkopplade självlärande styrsystem som minimerar den uppvärmda tiden och håller en så låg grundtemperatur som möjligt utan att riskera de antikvariska värdena, säger Johan Larsson.

I flera av kyrkorna är effektiva sorptions-avfuktare installerade och bidrar till att luftfuktigheten hålls på en acceptabel nivå, så att grundtemperaturen kan hållas nere. För ventilationsanläggningar och utebelysning har drifttiderna optimerats och under flera års tid har konvertering till energieffektiv belysning, såväl ute som inne, pågått.

– Med modellen där gudstjänster under vinterperioden till största del firas i lokaler som redan är uppvärmda, minskar vi energiförbrukningen, säger Johan Larsson.

Förstudie om solenergi

En möjlighet att bidra till ytterligare minskning av den köpta energimängden och de klimatpåverkande utsläppen från energianvändningen är att fortsätta satsningen på produktion av förnyelsebar el genom att investera i solenergi. Solcellsanläggningar finns sedan tidigare på såväl Kyrkans gård-Lockörn som Otterstads församlingshem.

– Planen föreslår en förstudie för att se om det är möjligt att uppföra en markanläggning för solceller, berättar Johan Larsson.

De två sista punkterna i etappmålen är uppfyllda. Uppvärmning sker inte i något fall med fossil eldningsolja och elavtalet utgörs av förnyelsebar el som uppfyller miljömärkningen "Bra Miljöval".

I grunden för allt det här arbetet finns den färdplan för klimatet som initierades genom beslut i Kyrkomötet 2019. Där slås fast att Svenska kyrkan ska vara klimatneutral senast år 2030. ■

Vilda blommor får blomma för biets skull

En tredjedel av våra 270 vilda biarter är på väg att försvinna och en viktig orsak är matbrist. Förändringar i jordbrukslandskapet under lång tid har lett till att stora arealer ängsmark har försvunnit.

Fler blommande marker är bra för den biologiska mångfalden och betyder mer mat för bin och andra pollinatörer. Därför finns det numera också små ängar med vilda blommor på flera av församlingens kyrkogårdar.

– En välklippt gräsmatta kallas ibland för gräsöken för att den är lika dålig för bin som en asfalterad yta. Därför är ängsblommor en viktig insats för våra livsviktiga pollinatörer, säger Stina Tibell, vikarierande kyrkogårdschef i Sunnersbergs församling. ■

Provplantering av perenner på gång

Odling, transporter och emballage gör hanteringen av de ettåriga växterna väldigt resurskrävande. Perenner är därför miljövänligare än ettåriga blommor.

Det krävs mycket energi för att odla ettåriga blommor. De ska drivas upp i växthus som värms upp på vintern, det krävs mycket vatten för att odla dem och de transporteras ofta lång väg. De kräver också stora arbetsinsatser vid plantering, rensning och vattnings.

– Därför ska vi under våren göra några provplanteringar med perenner, säger Anders Berg, vaktmästare med ansvar för Otterstads kyrkogård.

Perenner av latines "per" (för/genom) och "annus" (år) är växter som återkommer år efter år. De vissnar ner på hösten, vilar över vintern och väcks till liv igen på våren.

Några exempel på lämpliga perenner på kyrkogården: snödroppar, funkia, iris, rosor, höstflox, daglilja, kärleksört, kaukasiskt fetblad, julros, daggkäpa, bergenia och olika primula.

Fördelen med perenner är att de inhandlas en gång och efter första året behöver de oftast inte vattnas alls. De växer för varje år och täcker jorden och man kan sätta perenner som blommor vid olika tider så att det alltid finns något som blommor på graven.

– Självklart måste urvalet av perenner anpassas till gravens läge på kyrkogården och med hänsyn till vilken typ av jord som finns där, säger Anders Berg.

Provplanteringar kommer att ske på kulturgravar på några av församlingens kyrkogårdar denna säsong. ■

"Alla skänkta gåvor går direkt till barnen"

TCC slussar barnen tillbaka till familj, släkt och samhället. Genom rehabilitering och utbildning skapar barnen själva sig en framtid. På bilden ses Mkisa, Morine och Elikana. Foton: Solveig Sundberg.

Under sex veckor i januari och februari fick Solveig Sundberg från Lidköping möjlighet att åka med till Bukoba och den lutherska kyrkans center för gatubarn där.

Solveig har arbetat som skolsköterska och distriktssköterska och hennes erfarenheter kom väl till pass.

Solveig har varit i Bukobaområdet i Tanzania tidigare i sitt liv, i så pass stor utsträckning att hon till och med talar swahili. Redan på 1970-talet stötte hon på missionären Debra Brycke som senare, i början av 2000-talet, startade Tumaini Children's centre.

Under förra årets vårrunda på Kinnekulle träffade Solveig av en slump Leif Nordlander, engagerad i Bukobahjälpen, och de kom att tala om en förestående resa till Bukoba.

– Det fanns behov av hälsoundersökningar på barnen på Tumaini och mina erfarenheter skulle komma väl till pass, säger Solveig.

Under två veckor kollade Solveig vikt och längd, hudskador som insektsbett, skabb och liknande, tidigare sjukdomar, skador och karies på barnen som är mellan 2 och 19 år.

– Jag frågade också om de hade ont i kroppen och hur de mådde mentalt, om de trivdes med boendet och skolan och om de hade kompisar att leka med.

Här kollar Solveig Sundberg upp hälstillståndet för en av pojkarna på TCC.

Till sin hjälp hade hon Monica Sommarström från Rättvik, också hon sjuksköterska, och de hjälptes åt och dokumenterade uppgifterna om barnen.

– De flesta av barnen mår efter omständigheterna bra, till och med jättebra, trots att många av dem levt på gatan i staden Bukoba utan mat, tillsyn eller omsorg, säger Solveig.

På Tumaini Children's centre får barnen mat tre gånger om dagen, har en egen säng att sova i och god omvårdnad av anställd personal på de två farmarna. Alla barn i skolåldern går i skolan.

– Medarbetarna gör ett fantastiskt arbete och jag såg med egna ögon att alla skänkta gåvor till Bukobahjälpen och Tumaini Children's centre går direkt till barnen, säger Solveig Sundberg, som liksom de andra volontärerna på den här resan själv stod för resa, mat och boende. ■

Leif Nordlander tillsammans med TCC:s föreståndare, syster Adventina. På skrivbordet står ett foto av Debra Brycke.

Bukobahjälpen är en svensk stödförening för Tumaini Children's Centre. Föreningen stöts av privatpersoner och församlingar, mestadels i Västsverige. Målsättningen är att hjälpa barn, som av olika anledningar hamnat på gatan i Bukoba, till ett tryggt liv, en god utbildning och att framförallt skapa hopp i deras liv igen. Tumaini är swahili och betyder just "hopp".

Vid församlingskollekt är Bukobahjälpen ett av tre fasta ändamål.

Föreningens bankgiro är 5405-3723.

Ett center med många delar

Tumaini Children's Center (TCC) är en del av den evangelisk-lutherska kyrkan i Tanzania (ELCT). Den är en av världens största lutherska kyrkor med mer än fem miljoner medlemmar och växer hela tiden.

Tumaini Children's Center finns i det nordvästra stiftet (ELCT-NWD) som ligger vid Victoriasjöns västra strand och innefattar staden Bukoba med drygt hundra tusen invånare och den omkringliggande landsbygden.

■ **TCC Mottagningscenter** är det "kontor" varifrån arbetet leds. Härifrån utgår också socialarbetarnas uppsökande arbete.

■ **Julia farm och Debora farm** är de två platser där barnen bor, får mat och omsorg. På tio hektar jordbruksmark odlas bl a majs och här hjälper barnen till med enklare hushålls- och trädgårdsarbete.

■ **TCC:s skolverksamhet** är inhytt i en statlig skola och via Memkwa-klasserna slussas gatubarnen in i den ordinarie skolan.

■ **Farmer Mushasha** producerar majs, kaffe, cassava och bananer. 10 000 träd har också planterats.

■ **Farmer Kiteme** är det nyaste landområdet med 200 hektar mark som röjs för jord- och skogsbruk. Om 8-10 år ska plantorna ha blivit skog som kan skördas och säljas och generera kraftfullt stöd till verksamheten.

■ **Kashura** är den plats där hjälpverksamheten för gatubarnen startade. Här bor ofta besökare till TCC.

Skalunda – en spännande historisk plats

I Skalunda nära Vänern finns en av de äldsta stenkyrkorna i Skara stift och här hittar man också Västsveriges största gravhög. I trakten finns många lämningar från forntiden som tillsammans tyder på att Skalunda tidigt var en betydande plats, något som föreningen Västsvensk arkeologi uppmärksammat.

– Vi vill att alla ska få möjlighet att känna delaktighet och glädje i den här kunskapen vi bygger om vår historia, säger Annelie Nitenberg från Lidköping, filosofie doktor i arkeologi.

Västergötlands åtta bon. I Äldre västgötalagen från tidigt 1200-tal, beskrivs landskapet i bon, härader och socknar. Skalunda bo omfattade hela Kålland samt stora delar av Dalsland. När begreppet bon började användas är inte känt.

Åtta bygder kallades "bon": Vadsbo, Kynda, Gudhem, Long, Åsa, Hullsjö, Skalunda och Var-tofta. Dessa bon verkar ha varit grupperade kring kungsgårdarna som tillhörde Uppsala öd.

Uppsala öd var en samling jordegendomar som skulle försörja svenska kungar och deras hov under början av medeltiden, men dess ursprung är förhistoriskt.

Forskningen om storhögar och den yngre järnåldern i Västsverige har varit relativt begränsad sett i ett skandinaviskt perspektiv.

– Ny forskning är därför både angelägen och efterfrågad, menar Annelie Nitenberg, projektutvecklare och arkeolog på Västergötlands museum i Skara men också verksamhetsledare för föreningen Västsvensk arkeologi. Föreningen vill sprida kunskap om Västsveriges historia och har knutit två forskare till sig, Annelie och kollegan Anna Nyqvist Thorsson.

Skalundahögen ska 1761 ha undersökts

Skalunda kyrka uppförd i mitten av 1100-talet.

av den unge greven Klas Julius Ekeblad bosatt på Stola i Strö, men projektet verkar inte ha kommit särskilt långt. Troligtvis stötte man på stora mängder sten.

Den sju meter höga och 65 meter långa Skalundahögen är alltså Västsveriges största gravhög och ligger cirka 250 meter nordväst om Skalunda kyrka. 400 meter sydväst om kyrkan finns en annan storhög, kallad kung Skjolms hög. Muntlig tradition och skifteskartor från 1800-talet berättar dock om flera större gravhögar som inte längre är synliga i landskapet.

Annelie Nitenberg är född och uppväxt i Lidköping. Intresset för historia och hur människor levde förr i tiden fanns tidigt.

– Som 11-åring följde jag med min mamma för att titta på gravfältet vid Stenhusbacken och jag minns att jag fascinerades av tanken att kunna resa bakåt i tiden.

– Mamma sa att "arkeologerna kan det" och det var då jag bestämde mig för att bli arkeolog, säger hon.

Forskningsprojekt

Arkeologi är ett stort område och ämnet berör många olika material och tidsperioder.

– Jag har intresserat mig särskilt för den yngre järnåldern och tidig medeltid. Nästan direkt efter utbildningen kunde jag och min kollega Anna börja gräva i Sunnerby på Kållandsö, säger Annelie.

Att vara arkeolog är förstås att gräva och upptäcka spännande fynd i marken men det är också mycket arbete med att söka tillstånd och pengar för att finansiera utgrävningar, att planera och starta upp projekt och sedan dokumentera och skriva rapporter om det man hittat.

Under 2020 inledde Institutionen för historiska studier vid Göteborgs universitet ett forskningsprojekt i samarbete med Västsvensk arkeologi som berör Skalunda. Arkeologerna undersökte spåren efter gårds-

- **förhistorisk tid eller forntid:** den tid där skriftliga källor saknas eller är bristfälliga, (stenålder, bronsålder och järnålder)
- **folkvandringstid:** 400–550 e Kr
- **vendeltid:** 550–750 e Kr
- **vikingatid:** 750–1100 e Kr
- **medeltid:** ca 1050–1527 e Kr (från denna tid finns både arkeologiska och skriftliga källor)

Annelie Nitenberg. Foto: Thomas Kühler, NLT.

Ett ormformat spänne från vendeltiden.

Vad är en gravhög?

Gravhögen var ett fornnordiskt gravskick som var vanligt och byggdes av jord, torv och sten. Dess storlek och form kan variera mycket.

Ett stort antal högar har försvunnit och många har plöjts ner. Återstoden av högar kan uppfattas som en liten höjd eller en ljusare fläck i marken.

Större gravhögar antas ofta vara monument över ledande män och kvinnor. De äldsta storhögarna i Västergötland går tillbaka till 300-talet, exempelvis högen vid Hullsjö i Trollhättans kommun. Högen i Skalunda tros vara från 600-talet.

bebyggelse, det hövdingasäte där Skalundas ledare och elit verkade under den yngre järnåldern, för mer än tusen år sedan.

Projektet inleddes med georadarundersökning och metalldetektoravsökning för att försöka lokalisera en bortplöjd storhög samt lämningar efter andra gravar och bebyggelse. Många fynd och intressanta spår kom i dagen och hösten 2021 fortsatte projektet med utgrävning vid Kung Skjolms gravhög där man tror sig ha funnit en gammal boplatz.

– Fynden tyder på att det här legat en storgård med stort inflytande på samhället, säger Annelie.

Tre gravhögar i Sunnerby på Kållandsö undersöktes 2006–2011. Från början var det ett projekt på några månader men mängden fynd gjorde att det tog flera år. Få storhögar grävs ut idag då de skyddas av kulturminneslagen, men då grävlingar under flera år gjort åverkan på den största högen gavs ett godkännande.

Kungshögen gömde rester av ett stort gravbål på vilket två män kremerats sida vid sida på 600-talet e Kr. På bålet låg också 47 offerdjur, bland annat fyra hästar, tjugo hundar och flera rovfåglar. Mängden offerdjur visar tillsammans med dyrbara gravgåvor på ett enormt resursslöseri.

Möjligheten att förfoga över arbetskraft och material till en monumental gravhög var ett viktigt led för eliten att positionera sig socialt och politiskt i järnålderssamhället.

På boplatzen hittades många föremål av ädelmetall och även vikter och mynt som visar på handelsaktiviteter under vikingatiden.

I området finns också rester av en kyrkogrund. Katarine kapell, tidigare Sunnerby kyrka, som troligen uppfördes i mitten av 1100-talet.

(Illustration: Robert Bernhoft, Vänermuseum)

Fira Valborg vid Skalunda hög har man gjort sedan 1940-talet. Kören In Chorus sjunger in våren.

”Det blev åter stilla och tyst vid brasan en stund, men se detta, att jätten hade råkat landsmän, hade fört hans tankar tillbaka till Västergötland. Det ena minnet efter det andra dök upp för honom. ’Jag undrar hur det kan stå till med Skalunda hög nu för tiden?’ frågade han sjömännen.”

Ur Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige av Selma Lagerlöf (1906–1907)

I marken hittade man fynd från så väl sten-, brons- och järnålder.

– Bland annat flera exklusiva dräktspännen med konstfull djurornamentik i form av drakar, ormar och fåglar, berättar Annelie.

I början av maj 2024 började man gräva på kyrkogården, på norra sidan om Skalunda kyrka. Det blir säkert anledning att återkomma om fynd från denna plats.

En undersökning för några år sedan visade att virket till kyrkans takstolar fälldes omkring 1145, men självklart kan det funnits en kyrka helt i trä ännu tidigare. Inuti har kyrkan renoverats flera gånger men dess yttresida har i stort sett fått vara orörd.

En omtalad del av kyrkan är porten åt väster, det håll från vilket dalslänningar tillhörde Skalunda bo, ska ha kommit med båt för att fira gudstjänst. ■

Musik i sommarkväll

Otterstads kyrka 20.00

FREDAG 21 JUNI – MIDSOMMARAFTON 18.30

Musik i midsommarkväll med Linnea Röör och Annette Jacobsson, oboe, violin, flygel och orgel.

ONSDAG 3 JULI

”Svenska klassiker i nytt tonspråk” med Martin Lindqvist på saxofon och Andreas Brink på gitarr.

ONSDAG 10 JULI

”En bukett av sommar och andliga visor” med sång av Jimmy Paulsson och Carolina Kamstad. Vid flygeln: Carl-Magnus Malmesved.

ONSDAG 17 JULI

”Musik utan gränser” med Jan Holmgren, oboe och Johan Westre, piano.

ONSDAG 24 JULI

Sommarkyrkoteamet 2014 återuppstår tio år senare! Sång och musik med Stina Jacobsson, Hanna Hjalmarsson, Andreas Wahlman, Benjamin Kjell och Carl Härling.

ONSDAG 31 JULI

Årets sommarkyrkoteam 2024. Sång och musik med Clara Fahlgren, Elsa Amnerud, Elsa Johansson, Malte Burén, Nora Gustavsson, Olivia Berg och Carl-Magnus Malmesved.

ONSDAG 7 AUGUSTI

”What a Wonderful World”. Albiskvartetten bestående av Lucas Hjortlinger, trumpet och sång, Holger Nilsson, gitarr, fiol och sång, Kalle Nordström, trumpet, orgel, flygel och gitarr samt Melker Lindqvist på flygel.

ONSDAG 14 AUGUSTI

Annika och Mattias Lagerquist, orgel, flygel och sång.

ONSDAG 21 AUGUSTI

The Harvesters: Jerker Anerös, gitarr och sång, Fredrik Andersson, bas, Stefan Fredriksson, gitarr, John Plahn, trummor och sång, Anders Sparlund, keyboard och sång

Fri entré med möjlighet att ge en gåva till Bukobahjälpen, ett nätverk i Sverige som stödjer ett centrum för gatu-barn i Bukoba i Tanzania. Läs om arbetet på sidan 12–13

Vad är verklig befrielse?

Livet
med Gud

Frihet

Många människor i vårt land lever (mer eller mindre medvetet) med uppfattningen; att det är en befrielse att inte behöva tro på Gud. Men stämmer verkligen detta? Att vara fri, är det detsamma som att leva i befrielse? Vi lever ju med en enormt stor frihet i Sverige idag, men vi måste ställa frågan; Är det frihet från eller beroende av - som leder till befrielse?

Hur vi svarar på denna fråga kommer naturligtvis an på vår livsåskådning, men det beror säkert också på vilken plats livet har fört oss till. Att tro på Gud är att erkänna att man är beroende av honom, detta kan missuppfattas som att man inte vill vara fri; men fallet är att man finner friheten i beroendet.

Det är inget fel i att vilja vara fri, men det finns en inneboende risk att istället för att erkänna vad eller vem man är beroende av, så blir man beroende av någon eller något utan att man reflekterar över det.

Lycka

När det gäller lycka kan vi ana ett mönster. Alla vill vara lyckliga; och i vår tid försöker många människor bli det genom att göra saker eller köpa saker. Men när man gjort eller skaffat det där man trodde skulle skänka lycka, kommer man ändå finna att ingenting av detta har i grunden gjort lyckan större.

Mening

Det som däremot kan få oss att uppleva lycka – det är när vi gör saker som vi förstår har en djupare mening; för oss själva och för andra.

Alltså vill man leva ett lyckligt liv ska man inte söka efter lycka utan efter mening – för när livet är meningsfullt är det lättare att känna sig glad.

Befrielse

På ett liknande sätt är det med befrielse och beroende – vill man ha befrielse ska man inte söka efter gränslös frihet, utan istället efter att bli medveten om vem jag är (och vill vara) beroende av.

Tro

Kyrkan har i alla tider, på ett mycket naturligt sätt, alltid bekänt sitt totala beroende av Gud – Gud som har skapat allt och som ger oss förutsättningar för att leva våra liv. Således är det som att säga av den gren man

själv sitter på om man vill "göra sig av med Gud" för att finna befrielse och lycka.

Gud är ju den som har skapat oss och som känner oss och vet vad vi behöver – han är den som ger oss livet. Och det mest naturliga gensvaret från oss människor är att leva i tro, bön och efterföljelse; i förtröstan på att Gud vill ge oss en verklig befrielse!

Gud välsigne dig!

Richard Burén, präst i församlingen

"Vill man leva
ett lyckligt liv
ska man inte söka
efter lycka utan
efter mening"

NYFIKEN PÅ

Inger Jonsson

Inger som är ordförande i Sunnersbergs församlings kyrkoråd har goda förebilder i både mamma, pappa och farfar med stort engagemang i kyrka och samhälle. Hon är född i Malma mellan Grästorp och Nossebro, där familjen på sju personer med hembiträde och dräng drev ett lantbruk.

Den gamla kyrkan i Malma ersattes på 1870-talet av Fridhems kyrka, som blev gemensam för flera församlingar.

– Men Malmaborna med min farfar i spetsen, bildade 1926 en förening med syftet att bygga ett kapell då de tyckte att vägen till kyrkan blev väl lång. Åtta år senare stod kapellet klart, berättar Inger.

Mamma var engagerad i Röda korset och kyrkan, utöver skötseln av det stora hushållet.

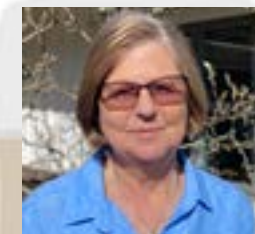
– Jag minns att jag och mamma en jul satte en pepparkaksdeg på åtta liter, och att pappa sedan åkte runt och delade ut kakor till de som hade det sämre ställt än vi, säger Inger.

Mamma handarbetade också gärna; broderade, komponerade mönster, vävde och sydde, något Inger tidigt blev inspirerad av.

Efter de första årens skolgång hemma i Malma blev det buss till realskolan i Vara. Sin man Sture träffade Inger på ett 4H-läger på Flämslätt. 4H-rörelsen med ursprung i USA, ville rusta ungdomar för ett liv på landsbygden med kunskaper de inte fick i skolan.

Att gå en hushållsskola var inte helt ovanligt för flickor på den här tiden och Inger tillbringade en termin på Brunsbo lantshållsskola utanför Skara.

– Vi fick lära oss matlagning, husdjursskötsel, sömnad och vävning.

INTRESSEN? Familjen, Rebeckalogen, jobba i trädgården, sy, baka och läsa.

FAVORITPSALM? "Se jag vill bära ditt budskap, Herre" och "Blott en dag".

VAD GÖR DIG GLAD? Ett leende från någon, mina barnbarn, att jag och min man kan fortsätta och leva och bo som vi gör.

VAD GÖR DIG UPPRÖRD? Fallet Lisa. Barnkonventionen är lag i Sverige!

VAD GÖR DIG LUGN? En stickning eller att lägga pussel.

Under en tid var Inger barnflicka i en präst-familj och funderade på att utbilda sig till forskollärare, men så småningom landade hon i en tvåårig utbildning i Göteborg till ekonomiföreståndare. Det ledde i sin tur till arbete på Restads sjukhus i Vänersborg och Kärnsjukhuset i Skövde.

Fästmannen Sture utbildade sig till ingenjör och tillbringade en tid i Cleveland i USA där Inger hälsade på. Några år efter att de gift sig i Malma kapell 1973, förde Stures jobb paret till utomlandsvistelser; Stevenage i England, där två av de tre pojkarna föddes, och till Paris. Väl hemma i Sverige igen jobbade Inger som dagbarnvårdare och rektorssekreterare.

I slutet av 1990-talet fick Inger frågan om hon ville vara med i sockenrådet i Gösslunda.

– Men det tackade jag nej till. Däremot kunde jag tänka mig att vara med i kyrkorådet. Jag var enda kvinnan i början, säger hon.

Åren som förtroendevald i Svenska kyrkan tycker hon har varit väldigt givande.

– Vi har ett fantastiskt kyrkoråd med bra ledamöter och en fantastisk personal. ■

Vad händer när någon dör?

När en person dör tar sorgen och saknaden stor plats för anhöriga och vänner. Ändå är det mycket att ta itu med. Vad händer egentligen när någon dör?

Om ingen anhörig är närvarande när en människa dör, ska de anhöriga kontaktas så fort som möjligt. Oavsett var personen avlidit, ska en läkare eller en sjukssköterska fastställa dödsfallet och ett dödsbevis ska skickas till Skatteverket.

Många sörjande vill se sin döda anhöriga och detta kan ske på sjukhus eller annan plats. Sjukhuskyrkans personal kan vara med som stöd vid en visning.

En begravningsbyrå transporterar den avlidna till ett bårhus tills det är dags för svepning. Svepning innebär att den avlidna bäddas ner i en kista och sedan förflyttas till en bisättningslokal i väntan på begravningsceremoni, kremation och gravsättning.

Begravning och gravsättning

Det vanligaste är att de anhöriga kontaktar en begravningsbyrå för att få hjälp med det praktiska kring begravningen, till exempel dödsannons, val av kista och kyrkogård. Byrån tar kontakt med Svenska kyrkan via den församling som den döde tillhörde, och framför de anhörigas önskemål om begravning och gravsättning. Den präst som ska leda begravningsgudstjänsten kontaktar i sin tur

Leva-vidaregrupp. Att träffa och få prata med andra som också mist en nära anhörig eller vän, tycker många är värdefullt. Sunnersbergs församling inbjuder regelbundet till sådana grupper.

Kontakta en diakon eller präst, om du är intresserad! Kontaktuppgifter finns på sidan 26.

Ett dödsbo omfattar den avlidnes tillgångar och skulder. Dödsboet räknas som en egen juridisk person och uppstår per automatik när en person avlider. Den eller de som har arvsrätt blir delägare i dödsboet. Efter att ett arvskifte ägt rum löses dödsboet upp.

Det är dödsboets ansvar att **kremering eller gravsättning** av en avliden person sker inom en månad från dödsfallet.

Askan efter en avliden person ska gravsättas inom ett år från kremeringen.

Skatteverket får efter ansökan medge anstånd med gravsättning eller kremering, men då måste särskilda skäl anges.

de anhöriga för att bli pröva om val av sånger, psalmer och musik. Om det inte finns någon anhörig som vill ta hand om begravningen är kommunen skyldig att göra det. Det finns också utsedda begravningsförrättare för borgerlig begravning.

Innan en person kan begravas eller kreme- ras måste Skatteverket utfärda ett intyg. Detta ordnas oftast av begravningsbyrån.

Präst och församling finns tillhands också efter begravningen. Sunnersbergs församling erbjuder enskilt samtal och grupper där man som anhörig får möta andra sörjande under ledning av diakon eller präst. ■

SOMMARCAFÉ

Välkommen till Kyrkans gård-Lockörn med start **torsdag 13 juni**. Caféet håller öppet varje torsdag till och med 25 juli. Det blir lite prat och enkelt fika på torsdagsförmiddagarna 09.30-11.00. Ingen anmälan, bara kom!

SOPPLUNCH I OTTERSTAD

Höstens soppluncher startar **18 september**. Därför blir det sopplunch 2, 16 och 30 oktober, 13 och 27 november samt 11 december. Anmälan senast måndagen före respektive tillfälle till Monica Gustafsson, 0702-77 42 61.

CAFÉ LOCKÖRN

En onsdag i månaden är du välkommen till Café Lockörn på Kyrkans gård-Lockörn. Starten i höst blir **18 september** då Måna Bengtsson från Lidköping berättar om sin tid som volontär tid på ett sjukhus i Indien.

Caféet håller sedan öppet **16 oktober och 27 november**. Tiden är 14.00-15.30 och ansvarig är diakon Ingrid Åberg.

STICKCAFÉ

Välkommen till stickcafé på Kyrkans gård-Lockörn! Start **onsdag 2 oktober** 14.00. Andra och tredje träffen blir 30 oktober och 11 december.

KLOCKAN 10-TRÄFFEN

En grupp för dig som är pensionär där vi samlas runt kaffebordet och minns, samtalar och delar livets små och stora händelser under ordnade och trygga former.

Vi träffas sju gånger under hösten med start **onsdag 18 september** 10.00. Gruppen leds av Ann-Christin Gustafsson, diakonstudent och Ingrid Åberg, diakon. Anmälan till Ingrid (se sidan 26) senast 6 september.

STILLA DAG I TAIZÉANDA

En dag med vila och återhämtning – med gemensamma böner, mässa och möjlighet till enskilt samtal **lördag 19 oktober**. Tid 09.00-17.00 på Kyrkans gård-Lockörn, Lidköping. Kostnaden är 100 kronor (frukost, lunch och fika). Mer info kommer!

Undrar du något om gravplatser eller gravskötsel?

Kontakta vik kyrkogårdschef Stina Tibell, 0708-20 38 87, stina.tibell@svenskakyrkan.se

Välkommen att fira gudstjänst!

MED RESERVATION FÖR ÄNDRINGAR
STRÖ KYRKA

2 JUNI
FÖRSTA SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn
10.00 Mässa, Richard Burén

Strö kyrka
18.00 Kvällsgudstjänst
Richard Burén
Kollekt: Act Svenska kyrkan

9 JUNI
ANDRA SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn
10.00 Mässa, Richard Burén

Skalunda kyrka
18.00 Kvällsgudstjänst, Richard Burén
Kollekt: Internationellt arbete genom Skara stift, fokus på unga bl a utbyte genom "Ung i den världsvida kyrkan"

11 JUNI - TISDAG

Kyrkans gård-Lockörn
19.30 Mässa i Taizéanda
Richard Burén

16 JUNI
TREDJE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn
10.00 Mässa, Sophia Sahrin Granevik

Otterstads kyrka
18.00 Kvällsmässa, Sophia Sahrin Granevik
Kollekt: Act Svenska kyrkan

21 JUNI - MIDSOMMARAFTON

Otterstads kyrka
18.30 Musik i midsommarkväll (se sidan 17)
Sophia Sahrin Granevik

22 JUNI
MIDSOMMARDAGEN

Vid Fornstugorna, Rackeby
15.00 Friluftsgudstjänst, Sophia S Granevik
Kollekt: Svenska kyrkan i utlandet

Ny tid för sommarens
friluftsmässor vid Frälsarkransen
på Sunnersbergs kyrkogård: **18.30**

23 JUNI
DEN HELIGE JOHANNES DÖPARENS DAG

Kyrkans gård-Lockörn
10.00 Mässa, Monica Göransson

Sunnersbergs hembygdsgård
15.00 Friluftsgudstjänst, Monica Göransson
Flyttas till Kyrkskolan vid otjänlig väderlek.
Kollekt: Svenska kyrkan i utlandet

25 JUNI - TISDAG

Vid Frälsarkransen, Sunnersberg
18.30 Friluftsmässa, Monica Göransson

30 JUNI
APOSTLADAGEN

Kyrkans gård-Lockörn
10.00 Mässa, Monica Göransson
Välkomnande av kommunikatör Rebecka
Appelfeldt

Rackeby kyrka
18.00 Kvällsgudstjänst, Monica Göransson
Kollekt: Act Svenska kyrkan

3 JULI - ONSDAG

Otterstads kyrka
20.00 Musik i sommarkväll (se sidan 17)
Sophia Sahrin Granevik

7 JULI
SJÄTTE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn
10.00 Mässa, Sommarkyrkoteamet
Sophia Sahrin Granevik

Ekebo gård, Kållandsö
15.00 Friluftsgudstjänst
Sommarkyrkoteamet
Sophia Sahrin Granevik

Gösslunda kyrka
18.00 Kvällsgudstjänst
Sommarkyrkoteamet
Sophia Sahrin Granevik
Kollekt: Act Svenska kyrkan

9 JULI - TISDAG

Vid Frälsarkransen, Sunnersberg
18.30 Friluftsmässa, Sophia Sahrin Granevik

10 JULI - ONSDAG

Otterstads kyrka
20.00 Musik i sommarkväll (se sidan 17)
Sophia Sahrin Granevik

14 JULI
KRISTI FÖRKLARINGS DAG

Kyrkans gård-Lockörn
10.00 Mässa, Sophia Sahrin Granevik

Kaffekvarnen, Stenhammar
15.00 Friluftsgudstjänst
Sommarkyrkoteamet
Sophia Sahrin Granevik

Strö kyrka
18.00 Kvällsmässa, Sommarkyrkoteamet
Sophia Sahrin Granevik
Kollekt: Svenska kyrkan i utlandet

17 JULI - ONSDAG

Otterstads kyrka
20.00 Musik i sommarkväll (se sidan 17)
Sophia Sahrin Granevik

21 JULI
ÅTTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn
10.00 Mässa
Sommarkyrkoteamet
Sophia Sahrin Granevik

Skalunda kyrka
18.00 Kvällsgudstjänst
Sommarkyrkoteamet, Sophia S Granevik
Kollekt: Stiftelsen Skara stiftsgård Lilleskog

23 JULI - TISDAG

Vid Frälsarkransen, Sunnersberg
18.30 Friluftsmässa, Richard Burén

24 JULI - ONSDAG

Otterstads kyrka

20.00 Musik i sommarkväll (se sidan 17)
Richard Burén

28 JULI

NIONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn

10.00 Mässa,
Sommarkyrkoteamet, Richard Burén

Rackeby kyrka

18.00 Kvällsgudstjänst
Sommarkyrkoteamet, Richard Burén
Kollekt: Svenska kyrkan i utlandet

31 JULI - ONSDAG

Otterstads kyrka

20.00 Musik i sommarkväll (se sidan 17)
Sommarkyrkoteamet, Richard Burén

4 AUGUSTI

TIONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn

10.00 Mässa, Richard Burén

Sunnersbergs kyrka

18.00 Kvällsgudstjänst, Richard Burén
Kollekt: Act Svenska kyrkan

6 AUGUSTI - TISDAG

Vid Frälsarkransen, Sunnersberg

18.30 Friluftsmässa, Richard Burén

7 AUGUSTI - ONSDAG

Otterstads kyrka

20.00 Musik i sommarkväll (se sidan 17)
Richard Burén

11 AUGUSTI

ELFTE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn

10.00 Mässa, Richard Burén

Gösslunda kyrka

18.00 Kvällsgudstjänst, Richard Burén
Kollekt: Hela människan

14 AUGUSTI - ONSDAG

Otterstads kyrka

20.00 Musik i sommarkväll (se sidan 17)
Monica Göransson

18 AUGUSTI

TOLFTE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn

10.00 Mässa, Monica Göransson

Strö kyrka

18.00 Kvällsgudstjänst, Monica Göransson
Kollekt: Skara stifts folkhögskola i Hjo

20 AUGUSTI - TISDAG

Kyrkans gård-Lockörn

19.30 Mässa i Taizéanda, Richard Burén

21 AUGUSTI - ONSDAG

Otterstads kyrka

20.00 Musik i sommarkväll (se sidan 17)
Monica Göransson

25 AUGUSTI

TRETTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn

10.00 Mässa, Sophia Sahrin Granevik

Skalunda kyrka

18.00 Kvällsgudstjänst, Sophia S Granevik
Kollekt: Diakoni-institutionerna

1 SEPTEMBER

FJORTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET

Kyrkans gård-Lockörn

10.00 Mässa, Richard Burén

Sunnersbergs kyrka

18.00 Kvällsmässa, Richard Burén
Ekumenisk kollekt: Kyrkornas världsråd

ANDAKTER PÅ TOLSJÖHEMMET - FRE 14.30

Fredag 7 juni, 5 och 19 juli samt 2, 16 och 30 augusti

RADIOANDAKTEN - TORSDAG & FREDAG

På Radio Lidköping, 93,8 MHz, kan man varje torsdag och fredag lyssna till en andakt som leds av någon från Svenska kyrkan.

Programmet sänds 05.45, 06.15, 06.45, 07.15, 07.40 samt 22.30.

Beroende på omständigheter i vår omvärld kan kollekten vissa gånger komma att ändras.

DAGENS KOLLEKT: 123 601 33 79

FIKA: 123 155 73 13

Att swisha en gåva, kollekt eller fikaavgift är numera det enklaste sättet, men självklart tar vi också emot kontanter.

KOLLEKTER

Vid församlingskollekt stöder Sunnersbergs församling följande tre ändamål:

■ Act Svenska kyrkan:

Swish: 900 12 23, bankgiro: 900-1223, plusgiro: 90 01 22-3

■ Svenska kyrkan i utlandet

Swish: 901 60 31

■ Bukobahjälpen

Ideell förening som stöder gatubarn i Bukoba i Tanzania. Bankgiro: 5405-3723.

Tidigare har församlingen tagit upp kollekt till nedanstående tre lokala ändamål. Numera ges en gåva till dessa, men givetvis kan du själv ge ett extra bidrag:

Hospice Gabriel: Bankgiro: 401-3868

Sociala kassan (Lidköping): Swish: 123 155 64 06, bankgiro: 550-9716

RIA: Bankgiro: 5876-7641

Gör det enkelt, det blir lika fint!

Ett dop behöver inte vara krångligt, stort eller dyrt! Kyrka, präst och musiker kostar inget. Du kan gratis låna dopklänning samt lokal om ni vill samlas efteråt.

Alla döpta
får en dopdroppe

Boka på nätet!

Kolla kyrkor i Lidköpingstrakten och doptider i lugn och ro hemma. Preliminärboka - så hör vi av oss. Både barn, unga & vuxna kan döpas!

www.bokadop.nu

KONTAKT

Sunnersbergs församling, Gamla Läckövägen 43, 531 55 Lidköping

EPOST: sunnersberg@svenskakyrkan.se
HEMSIDA: svenskakyrkan.se/sunnersberg

FÖRSAMLINGSKANSLI

Kyrkans gård-Lockörn, 0510-48 40 80
Öppet helgfria vardagar 10.00-12.00

Kanslist Rakel Oscarsson, 0708-20 38 89, rakel.oscarsson@svenskakyrkan.se
Vik kanslist (v 29-33) Kerstin Larsson, kerstin.m.larsson@svenskakyrkan.se
Kamrer Lena Johansson, 0510-48 40 93, lena.i.johansson@svenskakyrkan.se
Kommunikatör (fr 10/6) Rebecka Appelfeldt, 0708-58 70 05,
rebecka.appelfeldt@svenskakyrkan.se

ÖPPETTIDER I SOMMAR

17 juni - 18 augusti
tisdag, onsdag och torsdag
10.00 - 12.00

PÄRSTER

Kyrkoherde Monica Göransson

0708-58 70 08
monica.goransson@svenskakyrkan.se
Semester: 1/7-11/8

Komminister Richard Burén

0708-20 38 81
richard.buren@svenskakyrkan.se
Semester: 17/6-21/7

Komminister Sophia Sahrin Granevik

0708-20 38 80
sophia.sahrin.granevik@svenskakyrkan.se
Semester: 22/7-18/8

DIAKONI

Diakon Ingrid Åberg

0708-20 38 82
ingrid.aberg@svenskakyrkan.se

Diakon Karin Berg

0708-58 70 02
karin.berg@svenskakyrkan.se

KÖR & MUSIK

Organist AnnaCarin Johansson

0708-58 70 04
annacarin.johansson@svenskakyrkan.se

Kantor Carl-Magnus Malmesved

0708-58 70 00
carl-magnus.malmesved@svenskakyrkan.se

Kantor Annette Jacobsson

0708-58 70 01
annette.jacobsson@svenskakyrkan.se

Vik musiker Emil Persson

0738-06 65 43
emil.persson@svenskakyrkan.se

BARN & UNGDOM

Församlingspedagog Eva Hugosson Koinberg

0708-58 70 06
eva.hugosson.koinberg@svenskakyrkan.se

Församlingsassistent Eva Kaiberger

0708-58 70 03
eva.kaiberger@svenskakyrkan.se

Församlingsassistent Sandrika Nordlund

0708-50 64 90
sandrika.nordlund@svenskakyrkan.se

Församlingsassistent Linnéa Smedman

0708-58 70 09
linnea.smedman@svenskakyrkan.se

FÖRSKOLAN PÄRLAN • 0510-48 40 90

Rektor Cecilia Ström

cecilia.strom@svenskakyrkan.se
Förskolan stängd v 28-30, kontakta kansliet

Förskollärare Frida Svensson (tjänstledig)

Barnskötare Maria Enander

Förskollärare Kristina Bertilsson

Vik förskollärare Marie Sirén Persson

Kock Paulina Johansson

KYRKOR - VAKTMÄSTARE

- LOKALVÅRDARE/VÄRD

Vik fastighetschef

Johan Larsson (arbetar en dag/vecka)
0511-262 16
johan.g.larsson@svenskakyrkan.se

Vik kyrkogårdschef Stina Tibell

även Skalunda kyrka och kyrkogård
0708-20 38 87
stina.tibell@svenskakyrkan.se

Vik vaktmästare Felix Larsson (t o m aug)

Rackeby och Strö kyrka och kyrkogård
072-368 10 63

Lokalvårdare/värd Magdalena Götesjö

Kyrkans gård-Lockörn inre och
Sunnersbergs kyrkskola
0708-20 38 88
magdalena.gotesjo@svenskakyrkan.se

Vaktmästare Jocke Smedman

Sunnersbergs kyrka och kyrkogård
0708-20 38 85
joackim.smedman@svenskakyrkan.se

Vaktmästare Towa Svensson

Gösslunda kyrka och kyrkogård
0708-20 38 86
towa.svensson@svenskakyrkan.se

Vaktmästare Matilda Magnusson

Otterstads kyrka och församlingshem
samt S:ta Marie kapell och kyrkogård
0708-20 38 84
matilda.magnusson@svenskakyrkan.se

Vaktmästare Anders Berg

Otterstads kyrkogård
0708-20 38 83
anders.berg@svenskakyrkan.se

UNDER SEMESTERTIDEN

finns ungdomar som vikarier för vaktmästarna. På församlingens hemsida och på anslag vid respektive kyrkogård finns mobilnummer till dessa.

Tveka inte att ta kontakt om du planerar att besöka en kyrka som inte är öppen!

PERSONALNYTT

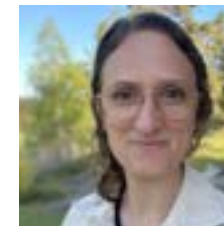
Under våren och sommaren har flera av våra anställda medarbetare slutat sin tjänst här i församlingen. Vi säger tack till barnskötare **Ann-Charlotte Petersson** och önskar dig lycka till i nya arbetsuppgifter.

Förskollärare **Anki Lindblad**, diakoniasistent **Anita Olausson** och kommunikatör

Kerstin Larsson har

gått eller går snart i pension. Tack för era insatser i församlingen och varm önskan om att ni ska få ett skönt pensionärsliv.

Det är också roligt att få önska **Rebecka Appelfedt** välkommen som ny kommunikatör efter Kerstin.

Årets sommarkyrkoteam

Sommarkyrkoteamet 2024 består av Elsa Amnerud, Olivia Berg, Malte Burén, Clara Fahlgren, Nora Gustafsson, Elsa Ljunggren, samt C-M Malmesved.

Även diakon Ingrid Åberg kommer att finnas med i teamet.

Teamet medverkar med musikandakter i Läckö slottskyrka tisdag och onsdagar 13.00, 13.30, 14.00 och 14.30 samt i församlingens gudstjänster på söndagar under juli månad. Onsdag 31 juli avslutar gruppen med en Musik i Sommarkväll i Otterstads kyrka.

FÖRTROENDEVALDA

Kyrkofullmäktiges ordf:

Hanna Hjalmarsson Bohren
0708-42 39 07

Kyrkorådets ordf:

Inger Jonsson
0703-95 85 64
mejil:sunnersberg@svenskakyrkan.se

Välkommen till kyrkorna i Sunnersbergs församling!

S:TA MARIE KAPELL

Kapellet är från 1100-talet och tjänstgjorde under medeltiden som sockenkyrka och kallades då Torsö kyrka.

Kristendomen slog tidigt rot i Kållands-trakten. De flesta av kyrkorna är från 1100-talet. Kyrkorna på Norra Kålland och Kållandsö är i första hand fungerande församlingskyrkor, men rymmer också stora kulturhistoriska värden.

Planerat besök? Kontakta respektive vaktmästare. Under semesterperioden är det ungdomar som vikarierar. Aktuella kontaktuppgifter finns på församlingens hemsida:

www.svenskakyrkan.se/sunnersberg

OTTERSTAD

Kyrkan uppfördes 1854.
Öppen 10.00-16.00
varje dag

STRÖ

Kyrkans äldsta delar daterar sig från slutet av 1100-talet.

SUNNERSBERG

Den ursprungliga kyrkan uppfördes på 1100-talet

RACKEBY

Den ursprungliga kyrkan byggdes under 1100-talet
Öppen 10.00-16.00 varje dag

Kinne viken

GÖSSLUNDA

Från början av 1100-talet.
Öppen 10.00-16.00 varje dag

SKALUNDA

Kyrkan är från tidigt 1100-tal.
Öppen 10.00-16.00 varje dag

KYRKGUIDEN

Gratis-app med info om kyrkor

KYRKANS GÅRD-LÖCKÖRN

Kyrkorum – församlingslokaler – expedition.
Invigdes i december 1991. Utbyggd 2002 med lokaler för förskolan Pärlan.